

Köztársaság és diktatúra Ausztria 1918 és 1945 között

Mivel az Osztrák-Magyar Monarchia nemzetiségei az első világháború után saját országaik megalapítására törekedtek, a Monarchiában élő németek is kikiáltották saját államukat. A feltételeket azonban a győztes hatalmak diktálták: a Monarchia utolsó uralkodóját, IV. Károlyt családjával együtt száműzték, az akkoriban minden oldalról támogatott ötletet, Ausztria Németországhoz történő csatlakozását pedig megtiltották. Az államhatárokért nem csak diplomáciai eszközökkel folyt ádáz küzdelem, hanem fegyverekkel is, különösen Karintia déli határvidéke és Burgenland hovatartozásának kérdése kavart nagy vihart. Ugyanakkor nehézséget okozott az új rendszer biztonságos gazdasági alapokra helyezése is.

Ausztria politikai erői egyre ellenségesebb táborokat képviseltek, az erőszak a politikában pedig már hétköznaposnak számított. Így aztán olyan félkatonai szervezetek jöttek létre, amelyek közül a legfontosabbak a polgári körökhöz tartozó Heimwehr (Honvédelem), a Frontkämpferversammlung (Frontharcos Szövetség) és a későbbiekben az „Ostmärkische Sturmsharen”, illetve a Szociáldemokrata Párt Republikánus Schutzbund-ja (Védelmi Szövetsége) voltak. A nemzeti szocialisták csoportjaival együtt számuk magasan túllépte a St. Germain-i békeszerződésben meghatározott, hivatalos katonákból álló állandó osztrák hadsereg létszámát. 1927-től kezdve polgárháborús állapotok uralkodtak. A keresztény-szociális kancellár Dollfuß egyre erőteljesebb autokrata kormányzást valósított meg, majd 1933-ban egy, a Parlamentben kialakult patthelyzetet az országház teljes kikapcsolásához és a demokratikus helyett egy korporációs rendszeren alapuló alkotmány életbe léptetéséhez használt fel. A polgárháború 1934 februárjában az időközben betiltott Schutzbund felkelésével, ugyanez év júliusában Dollfuß egy illegális SS-különítmény általi meggyilkolásával illetve a Bécsben és más tartományokban folyó harcokkal teljesedett ki. A két fasiszta diktátor, Hitler és a barátinak vélt Mussolini szövetsége teljesen beszűkítette az osztrák állam politikai mozgásterét. A Berchtesgaden-ben Hitlerrel tartott megbeszélés után hatalmas nyomás nehezedett az osztrák kancellárra, Kurt Schuschnigg-ra, mely alól a kiutat egy Ausztria függetlenségéről rendezendő népszavazás megtartásában látta, s melynek időpontját 1938. március 13-ra tűzte ki. Hitler Ausztria azonnali katonai lerohanásával fenyegetett, melyre Schuschnigg március 11-én, valamivel később pedig Wilhelm Miklas államfő is lemondással reagált. Március 12-én a német Wehrmacht a lakosság egy részének lelkes üdvözlése közepette bevonult Ausztriába. Egy pár nappal később a március 11-én újonnan megalapított nemzeti szocialista osztrák kormány törvényesítette a Német Birodalom általi erőszakos bekebelezést. Ausztria megszűnt önálló államként létezni.

A nemzeti szocialista diktatúra nem csupán elit váltást, kényszerű emigrációs hullámot és üldöztetést eredményezett, de az országot egy csapásra háborús készültségbe helyezte. Hamarosan valamennyi fronton szolgáltak osztrák katonák, különösen a sztálingrádi csatában küzdöttek sokan közülük. Ugyanakkor sok osztrák csatlakozott a Szövetséges erőkhöz is. 1943-tól kezdve az annektált területeket csak a Német Birodalom „Dunai-Alpesi térségének” nevezett ország légi háború színtere lett, valamint déli területein kiváltképp a Jugoszláviából folytatott partizánharcok színterévé vált. Mindeközben a zsidók és a náci diktatúrával nem szimpatizálók üldöztetése a tetőfokára hágott. S habár egyre erősödött az ellenállás és osztrákok is támogatták Hitler megdöntésének kísérletét 1944. július 20-án, az ország továbbra is a Német Birodalom politikai és katonai struktúrájának szerves részét képezte. 1945 márciusától májusig osztrák területen is zajlottak a harcok, mígnem a Szövetséges hatalmak felszabadították Ausztriát és a Wehrmacht kapitulált. Április közepén Karl Renner sikerrel megalapította az új osztrák kormányt és kikiáltották az ország függetlenségét -ezzel biztosítva Ausztria számára az újrakezdést.

Üvegszekrények és szabadon kiállított tárgyak

Üvegszekrény a bejáratától balra: a köztársaság megalapítását, a demokratikus alkotmányt, a parlamentet valamint a harci alakulatokat (fegyveres véderő és honvédség) és az államhatárokért folyó küzdelmeket bemutató kiállítási tárgyak, a középen álló hirdetőoszlopon politikai plakátok.

A bejáratától rézsút jobbra álló vitrinben valamint az ablak körüli területen I. Károly császár személyével, a kiélezett gazdasági helyzettel valamint a vasúttal, mint a lakosság élelmezésének és a külfölddel való kapcsolattartásnak elengedhetetlen elemével foglalkozó kiállítási tárgyak.

A jobb oldalon álló három, egymás mögött sorakozó üvegszekrényben félkatonai szövetségeket illetve az erőszak politikában és polgárháborúkban betöltött egyre növekvő szerepét bemutató tárgyak. Mögötte, a terem közepén szabadon kiállítva illetve felfüggesztve rendőrségi akadály, a katonaság 8 cm-es M18-as típusú tábori ágyúja, valamint M. Florian „Die Revolution” (A forradalom) c. olajfestménye. Az 1. videósarok hátsó falán: osztrák államfők és szövetségi kancellárok portréi.

A 8 cm-es löveg utáni két üvegszekrényben a honvédség, az önkéntes lövészhadtestek és a „Frontmiliz” egyenruhái, fegyverzete és felszerelése.

Az 1. videósarok utáni baloldali üvegszekrényben Seipel, Dollfuß és Schuschnigg kancellárokat idéző emléktárgyak, továbbá Ausztria függetlenségének megőrzésére irányuló állítólagos törekvések, és az 1938. április 10-i „Anschluss”-népszavazás dokumentációja. Nyomon követhető még Ausztria „ártalmatlanítási” folyamata, a katonaság beolvasztása, valamint Csehszlovákia lerohanása és részleges bekebelezése. A videósarok után középen a korporációs alkotmány bevezetése alkalmából készült emléktábla és egy hirdetőoszlop a Nemzeti Front és a Nemzeti Szocialisták felhívásaival és plakátjaival. A terem bal oldalán, a hirdetőoszlop után Adolf Hitler mellszobra, F. Liebermann munkája áll.

A baloldali bemutatószekrény, a Hitler-szobor után a „Führer”-kultusz jegyében a Wehrmacht, a birodalmi munkaszolgálat és a Hitlerjugend fegyverzetét, egyenruháját és felszerelését mutatja be, itt láthatók továbbá a legyőzött államok hadseregeiben viselt sisakok és kalapok is.

A terem közepén álló vitrin a német ejtőernyős alakulatok fegyvereit és felszerelését mutatja be. Fölötte Fi 156 C-trop típusú könnyű repülőgép (Fieseler Storch); az ablak mellett német „Kübelwagen” VW 82-es típusú automobil, német tankelhárító ágyú (PAK)40, német NSU-lánctalpas motorkerékpár.

Az ejtőernyős üvegszekrény után, középen egy szovjet tűzérségi tisztet ábrázoló bábu, szovjet fegyverek és felszerelés, valamint a sztálingrádi csata ereklyéi láthatók.

A három ablak felőli szekrényben C. Stenvert kompozíciója „Sztálingrád, avagy hidegvérű számítás a zsarnoki gyilkosság mögött” címmel. A 2. videósarok hátsó falán és az ablak előtti paravánon a háború különböző aspektusait feldolgozó festmények és fotók; az ablak mellett német 8,8 cm-es 36-os légvédelmi ágyú és egy 60 cm-es légvédelmi fényszóró.

A légvédelmi ágyú utáni vitrinben egy amerikai bombázó pilótájának alakja. Mögötte a mennyezeten felfüggesztve két amerikai bomba, alattuk pedig a repülőn használt gépfegyver-állvány.

A 2. videósarok utáni bal oldali kiállítószekrény témái: légvédelem, ellenállás, partizán harcok, az osztrákok jelenléte a szövetséges hadtestekben, koncentrációs táborok, kényszermunka és fegyverkezés, de megtalálható itt a „moszkvai deklaráció” másolata és a „Goliath” névre keresztelt német önmegsemmisítő tank is. A terem közepén álló hirdetőoszlopon a náci rezsim kintartásra biztató plakátjai olvashatók, mögötte pedig H. Fronius „Die Erschießung” (A lelövés) c. festménye.

A bal oldali utolsó kiállítószekrény tárgyai a katonák orvosi és pszichikai ellátását, az osztrák földön folyt harcokat, a német haderők kapitulációját, a hadi fogságot, majd az osztrák államiság visszaállítását és a szövetséges erők katonai közigazgatását idézik.

A középen álló szekrényben a Vörös Hadsereg fegyverei, felszerelése és röplapjai, illetve egyenruháinak darabjai. Mögötte a fal mentén német lánctalpas vontató, harckocsiakadály, egy szovjet 7,62 cm-es PAK M42, egy golyó alakú fedezék és egy amerikai terepjáró MB Willy's „Jeep”. Az ablak előtti paravánon M. Florian „Brand der Stefanskirche” (A Stefanskirche leégése) c. olajfestménye; hátrébb H. Wulz „Heimkehr” (Hazatérés) c. alkotása; a bal oldalon Dr. Karl Renner osztrák államfő mellszobra, G. Ambrosi munkája; a következő terem bejárata felett pedig R. Hammerstiel Triptychon „Abend, Nacht und Morgen” (este, éjszaka és reggel) c. alkotása függ.

A két videósarokban az első köztársaságról és a második világháborúról szóló dokumentumfilmeket tekinthetnek meg Látogatóink.